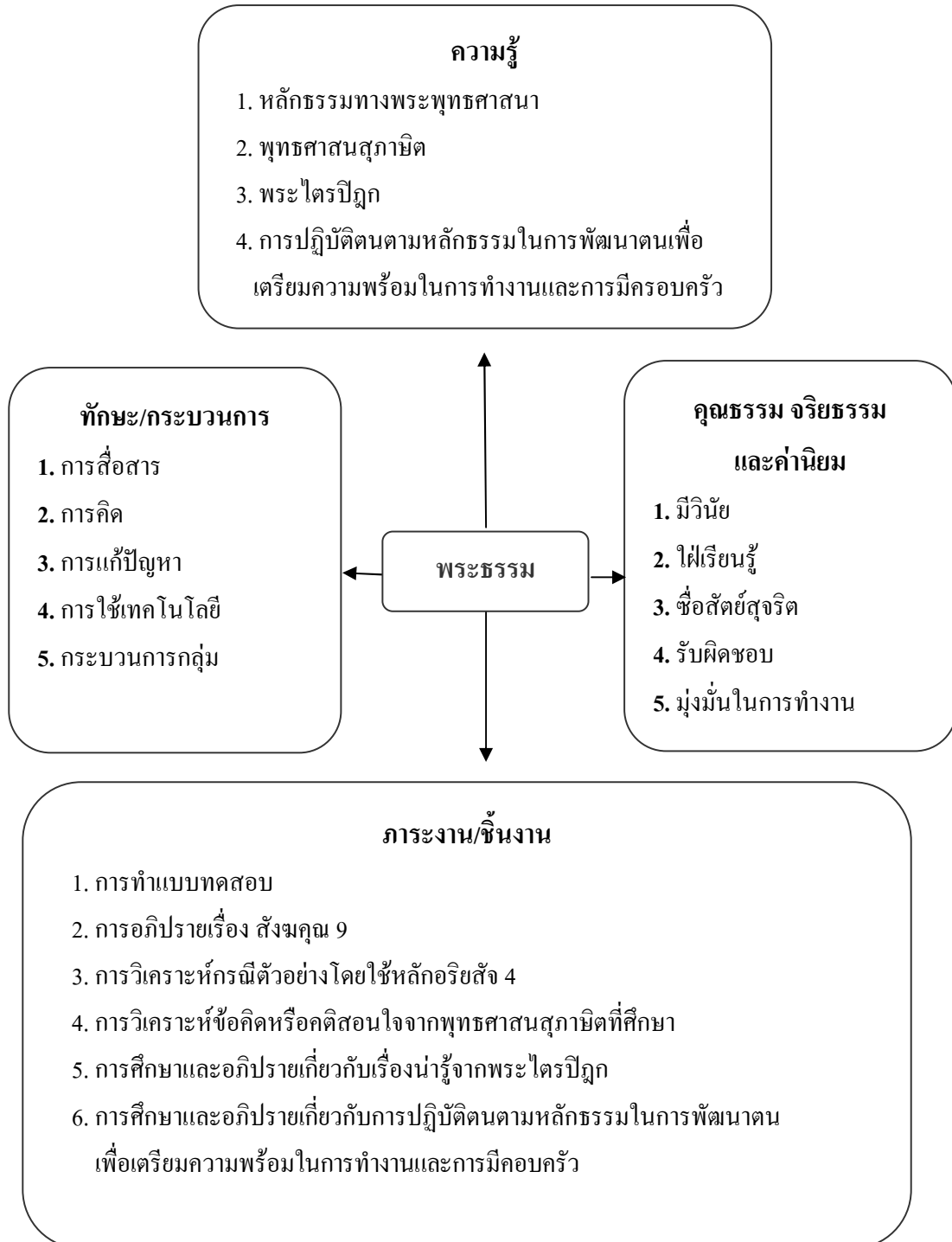

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 พระธรรม

เวลา 9 ชั่วโมง

ผังมโนทัศน์เป้าหมายการเรียนรู้และขอบข่ายภาระงาน/ชิ้นงาน

ผังการออกแบบการจัดการเรียนรู้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 พระธรรม

ขั้นที่ 1 ผลลัพธ์ปลายทางที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับนักเรียน	
ตัวชี้วัดชั้นปี 1. อธิบายสังฆคุณและข้อธรรมสำคัญในกรอบอริยสัจ 4 หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด (ส 1.1 ม. 3/6) 2. เห็นคุณค่าและวิเคราะห์การปฏิบัติตนตามหลักธรรมในการพัฒนาตนเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการทำงาน และการมีครอบครัว (ส 1.1 ม. 3/7)	
ความเข้าใจที่คงทนของนักเรียน นักเรียนจะเข้าใจว่า... 1. การศึกษาพระรัตนตรัยโดยเฉพาะสังฆคุณให้มีความรู้ความเข้าใจและนำไปเป็นแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติตนมีผลดีต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม 2. หลักธรรมในพระพุทธศาสนามีจำนวนมาก แต่ทั้งหมดสามารถศึกษาได้ในกรอบของอริยสัจ 4 การศึกษาหลักธรรมในพระพุทธศาสนามีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน สามารถนำไปพัฒนาตนเองเพื่อเตรียมความพร้อมในการทำงานและการมีครอบครัวได้ 3. พุทธศาสนสุภาษิตเป็นสุภาษิตทางพระพุทธศาสนา การศึกษาพุทธศาสนสุภาษิตทำให้ได้ข้อคิดคติสอนใจที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดผลดีต่อการดำเนินชีวิตได้ 4. พระไตรปิฎกเป็นคัมภีร์ที่สำคัญของพระพุทธศาสนา การศึกษาเรื่องนารูจากพระไตรปิฎกทำให้มีความรู้ความเข้าใจและได้ข้อคิดที่สามารถนำไปประพฤติปฏิบัติได้	คำถามสำคัญที่ทำให้เกิดความเข้าใจที่คงทน 1. การศึกษาสังฆคุณมีผลดีต่อเรา ครอบครัว ชุมชน และสังคมอย่างไร 2. การศึกษาและนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาประพฤติปฏิบัติมีผลดีต่อการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างไร 3. การเตรียมความพร้อมในการทำงานและการมีครอบครัวควรปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาข้อใดบ้าง 4. การศึกษาพุทธศาสนสุภาษิตมีคุณค่าและความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตอย่างไร 5. การศึกษาเรื่องนารูจากพระไตรปิฎกมีประโยชน์อย่างไร
ความรู้ของนักเรียนที่นำไปสู่ความเข้าใจที่คงทน นักเรียนจะรู้ว่า... 1. คำสำคัญ ได้แก่ สังฆคุณ สามัญลักษณะ วันธรรมสวนะ พุทธศาสนสุภาษิต พุทธปนิธาน 4 2. สังฆคุณเป็นคุณความดีของพระสงฆ์ มี 9	ทักษะ/ความสามารถของนักเรียนที่จะนำไปสู่ความเข้าใจที่คงทน นักเรียนจะสามารถ... 1. อภิปรายความหมาย ประเภท และคุณค่าของสังฆคุณ 9

<p>ประการ ได้แก่ เป็นผู้ปฏิบัติ เป็นผู้ปฏิบัติตรง เป็นผู้ปฏิบัติถูกทาง เป็นผู้ปฏิบัติสมควร เป็นผู้ควรแก่การสักการบูชา เป็นผู้ควรแก่การต้อนรับ เป็นผู้ควรรับของที่เขานำมาทำบุญ เป็นผู้ควรแก่การกราบไหว้ เป็นเนื่อนาบุญของชาวโลก การศึกษา สังฆคุณให้มีความรู้ความเข้าใจและนำไปเป็นแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติตนมีผลดีต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม</p> <p>3. อริยสัจเป็นหลักความจริงอันประเสริฐ เป็นหลักแห่งเหตุและผล มี 4 ประการ ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค อริยสัจจึงเป็นหลักคำสอนที่เป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา หลักธรรมคำสอนทั้งหมดไม่ว่าจะ ไตรลักษณ์ วัฏฏะ 3 ปปัญจธรรม 3 อัถตะ 3 ปัญญา 3 สัปปริสธรรม 7 อุบาสกธรรม 7 มรรคมืองค์ 8 บุญกิริยาวัตถุ 10 และมงคล 38 ล้วนอธิบายได้หรือสรุปลงในอริยสัจ 4 ได้ การศึกษาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาให้มีความรู้ความเข้าใจมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน</p> <p>4. การพัฒนาตนเพื่อเตรียมความพร้อมในการทำงาน และการมีครอบครัว เราควรนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสม ซึ่งได้แก่ อิทธิบาท 4 จักร 4 พละ 5 กุลจักริฐิติธรรม 4 ฌราวาสธรรม 4 โภคอาทิยะ 5</p> <p>5. พุทธศาสนสุภาษิตเป็นคำสุภาษิตทางพระพุทธศาสนา เป็นคำสอนที่มีลักษณะเป็นข้อความสั้น ๆ แต่มีความหมายลึกซึ้ง แฝงไปด้วยข้อคิดหรือคติสอนใจให้ปฏิบัติตาม ได้แก่ อตฺตา หเว ชิตฺเต สยฺโย (ชนะตนนั้นแลดีกว่า) ฌมฺมจาริ สฺขํ เสติ (ผู้ประพฤติธรรมย่อมอยู่เป็นสุข) ปมาโท มจฺจุโน ปทํ (ความประมาทเป็นทางแห่งความตาย) สฺสฺสฺสฺ สกฺเต ปญฺญํ (ผู้ฟังด้วยดีย่อมได้ปัญญา) การศึกษาพุทธศาสนสุภาษิตทำให้ได้ข้อคิดคติสอนใจที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดผลดีต่อการดำเนินชีวิตได้</p> <p>6. พระไตรปิฎกเป็นคัมภีร์ที่สำคัญของพระพุทธศาสนา</p>	<p>2. วิเคราะห์กรณีตัวอย่างโดยใช้หลักอริยสัจ 4</p> <p>3. อภิปรายหลักธรรมในกรอบอริยสัจ 4 และนำไปประยุกต์ใช้หรือประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เพื่อพัฒนาตนเองเพื่อเตรียมความพร้อมในการทำงานและการมีครอบครัว</p> <p>4. วิเคราะห์ข้อคิดหรือคติสอนใจจากพุทธศาสนสุภาษิตที่ศึกษา</p> <p>5. เขียนเรียงความเกี่ยวกับพุทธศาสนสุภาษิต</p> <p>6. ศึกษา สืบค้น และอภิปรายเกี่ยวกับเรื่องนำรู้จักพระไตรปิฎก</p>
---	---

<p>มีเรื่องน่ารู้มากมายที่เราควรศึกษา ดังเช่นเรื่อง พุทธปณิธาน 4 การศึกษาเรื่องน่ารู้จากพระไตรปิฎก ทำให้มีความรู้ความเข้าใจและได้ข้อคิดที่สามารถนำไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้</p>	
<p>ขั้นที่ 2 ภาระงานและการประเมินผลการเรียนรู้ซึ่งเป็นหลักฐานที่แสดงว่านักเรียนมีผลการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้อย่างแท้จริง</p>	
<p>1. ภาระงานที่นักเรียนต้องปฏิบัติ</p> <p>1.1 อภิปรายเรื่อง สังฆคณ 9</p> <p>1.2 วิเคราะห์กรณีตัวอย่างโดยใช้หลักอริยสัจ 4</p> <p>1.3 วิเคราะห์ข้อคิดหรือคติสอนใจจากพุทธศาสนสุภาษิตที่ศึกษา</p> <p>1.4 ศึกษาและอภิปรายเกี่ยวกับเรื่องน่ารู้จากพระไตรปิฎก</p> <p>1.5 ศึกษาและอภิปรายเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามหลักธรรมในการพัฒนาตนเพื่อเตรียมความพร้อมในการทำงานและการมีครอบครัว</p>	
<p>2. วิธีการและเครื่องมือประเมินผลการเรียนรู้</p> <p>2.1 วิธีการประเมินผลการเรียนรู้</p> <p>1) การทดสอบ</p> <p>2) การประเมินผลงาน/กิจกรรม เป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม</p> <p>3) การประเมินด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม</p> <p>4) การประเมินด้านทักษะ/กระบวนการ</p>	<p>2.2 เครื่องมือประเมินผลการเรียนรู้</p> <p>1) แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน</p> <p>2) แบบประเมินผลงาน/กิจกรรม เป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม</p> <p>3) แบบประเมินด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม</p> <p>4) แบบประเมินด้านทักษะ/กระบวนการ</p>
<p>3. สิ่งที่มีประเมิน</p> <p>3.1 ความสามารถ 6 ด้าน ได้แก่ การอธิบาย ชี้แจง การแปลความหมายและตีความ การประยุกต์ คัดแปลง และนำไปใช้ การมีมุมมองที่หลากหลาย การให้ความสำคัญและใส่ใจในความรู้สึกของผู้อื่น และการรู้จักตนเอง</p> <p>3.2 สมรรถนะสำคัญ ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี</p> <p>3.3 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ได้แก่ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ</p>	
<p>ขั้นที่ 3 แผนการจัดการเรียนรู้</p>	
<p>แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 พระรัตนตรัย</p>	<p>เวลา 1 ชั่วโมง</p>
<p>แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา</p>	<p>เวลา 5 ชั่วโมง</p>
<p>แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7 พุทธศาสนสุภาษิต</p>	<p>เวลา 1 ชั่วโมง</p>
<p>แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8 พระไตรปิฎก</p>	<p>เวลา 1 ชั่วโมง</p>
<p>แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9 การปฏิบัติตนตามหลักธรรมในการพัฒนาตนเพื่อเตรียมความพร้อมในการทำงานและการมีครอบครัว</p>	<p>เวลา 1 ชั่วโมง</p>

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5

พระรัตนตรัย

สาระที่ 1 ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 พระธรรม

เวลา 1 ชั่วโมง

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

1. สาระสำคัญ

สังฆคุณเป็นคุณความดีของพระสงฆ์ มี 9 ประการ ได้แก่ เป็นผู้ปฏิบัติดี เป็นผู้ปฏิบัติตรง เป็นผู้ปฏิบัติถูกทาง เป็นผู้ปฏิบัติสมควร เป็นผู้ควรแก่การสักการบูชา เป็นผู้ควรแก่การต้อนรับ เป็นผู้ควรรับของที่เขานำมาทำบุญ เป็นผู้ควรแก่การกราบไหว้ เป็นเนื่อนานุญขอชาวโลก การศึกษาสังฆคุณให้มีความรู้ความเข้าใจและนำไปเป็นแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติตนมีผลดีต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม

2. ตัวชี้วัดชั้นปี

- อธิบายสังฆคุณและข้อธรรมสำคัญในกรอบอริยสัจ 4 หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด

(ส 1.1 ม. 3/6)

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

- อธิบายความหมายและประเภทของสังฆคุณ 9 ได้ (K)
- วิเคราะห์คุณค่าของสังฆคุณ 9 ได้อย่างมีเหตุผล (A, P)
- นำข้อคิดจากสังฆคุณไปเป็นแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติตนให้เกิดผลดีต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคมได้ (A, P)

4. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ด้านความรู้ (K)	ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม (A)	ด้านทักษะ/กระบวนการ (P)
1. ทดสอบก่อนเรียน 2. ซักถามความรู้เรื่อง สังฆคุณ 9 3. ตรวจสอบงาน/กิจกรรม เป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม	<ul style="list-style-type: none"> ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลในด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัย ความใฝ่เรียนรู้ ความมีเหตุผล ฯลฯ 	<ul style="list-style-type: none"> ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มในด้านการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา ฯลฯ

5. สารการเรียนรู้

- พระรัตนตรัย
- สังฆคุณ 9

6. แนวทางบูรณาการ

ภาษาไทย	➔	ฟัง พูด อ่าน และเขียนเกี่ยวกับสังฆคุณ 9
การงานอาชีพฯ	➔	ออกแบบการนำเสนอผลการอภิปรายในรูปแบบต่าง ๆ เช่น แผ่นใส PowerPoint
ศิลปะ	➔	ตกแต่งรูปแบบการนำเสนอผลการอภิปรายในรูปแบบต่าง ๆ เช่น แผ่นใส PowerPoint
ภาษาต่างประเทศ	➔	ฟัง พูด อ่าน และเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่เกี่ยวกับสังฆคุณ เช่น The community of noble disciples (ชุมชนของพระสงฆ์) virtue or attribute (คุณค่า)

7. กระบวนการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 นำเข้าสู่บทเรียน

1. ครูสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้สึกซาบซึ้งในพระรัตนตรัยที่เหมาะสม เช่น นำนักเรียนไปที่ห้องประชุม ห้องจริยธรรม สนามหญ้าใต้ร่มไม้ ที่วัด ก่อนเรียนให้นักเรียนสวดมนต์ไหว้พระ นั่งสมาธิ 3–5 นาที และแผ่เมตตา

2. ครูให้นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน โดยแจกแบบทดสอบให้นักเรียนทุกคน แล้วให้นักเรียนเขียนเครื่องหมาย

✕ ทับตัวอักษร (ก–ง) หน้าคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว จากนั้นตรวจให้คะแนน แต่ยังไม่เฉลยคำตอบ

3. ครูแจ้งตัวชี้วัดชั้นปีและจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ

4. ครูนำเสนอและให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายในประเด็นต่อไปนี้

1) เมื่อนักเรียนเข้าไปไหว้พระในโบสถ์หรือพระอุโบสถ นักเรียนนั่งสงบและมองดูพระพักตร์ของพระพุทธรูปใด นักเรียนรู้สึกอย่างไร

2) เมื่อนักเรียนสวดมนต์ไหว้พระและกล่าวคำบูชาว่า “อะระหัง สัมมาสัมพุทธโฆ ะคะวะ... สวากขาโต ะคะวะตา ัมโม... สุปะฏิปันโน ะคะวะโต สวากะสังโฆ...” นักเรียนควรระลึกนึกถึงอะไร

5. ครูกล่าวชมเชยนักเรียน จากนั้นสรุปประเด็นการอภิปรายว่า การไหว้พระในโบสถ์หรือพระอุโบสถทำให้เราระลึกถึงพระพุทธเจ้า ผู้เป็นศาสดาของพระพุทธศาสนา พระธรรม ซึ่งเป็นหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า และพระสงฆ์ ซึ่งเป็นพระสาวกของพระพุทธเจ้า เราเป็นชาวพุทธต้องมีศรัทธาระลึกถึงคุณของพระรัตนตรัยให้ครบทั้ง 3 องค์ประกอบดังกล่าวนี้ ซึ่งแต่ละองค์ประกอบมีคุณความดีแตกต่างกันไป ดังที่เรียกว่า พุทธคุณ 9 ธรรมคุณ 6 และสังฆคุณ 9 (สำหรับในขั้นนี้ กำหนดให้ศึกษาเรื่อง สังฆคุณ 9)

ขั้นที่ 2 กิจกรรมการเรียนรู้

6. ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 6–8 คน โดยวิธีนับหมายเลข เลือกเฉพาะเจาะจง หรือจับสลาก แล้วแต่ความเหมาะสม ให้แต่ละกลุ่มศึกษาใบความรู้เรื่อง สังฆคุณ 9 จากนั้นร่วมอภิปรายในประเด็นต่อไปนี้

1) ข้อมูลในใบความรู้กล่าวถึงเรื่องอะไร

2) สังฆคุณ 9 คืออะไร

3) สังฆคุณที่เป็นเหตุมีอะไรบ้าง และสังฆคุณที่เป็นผลมีอะไรบ้าง

4) การศึกษาสังฆคุณ 9 มีคุณค่าหรือประโยชน์อย่างไร

7. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาค้นคว้าและสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับประเด็นการอภิปรายจากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น เอกสารความรู้ ในห้องสมุด อินเทอร์เน็ต

8. หลังจากได้ข้อมูลเพียงพอแล้ว ครูให้แต่ละกลุ่มอภิปราย และสรุปความรู้ลงในแบบบันทึกผลการอภิปราย

9. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันคิดวิเคราะห์ว่า “การศึกษาความหมายและคุณค่าของสังฆะได้ข้อคิดและแบบอย่างในการดำเนินชีวิตอะไรบ้าง” สรุปผลการวิเคราะห์ บันทึกข้อมูลลงในแบบบันทึกความรู้ พร้อมทั้งเตรียมตัวนำเสนอผลการอภิปรายและผลการวิเคราะห์ในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น ภาพประกอบ แผ่นใส วิดีทัศน์ PowerPoint

10. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน กลุ่มละ 5 นาที พร้อมเปิดโอกาสให้เพื่อนนักเรียนกลุ่มอื่นซักถามและวิจารณ์ผลงาน โดยครูคอยเสริมความรู้ ให้คำแนะนำ คำติชมแก่นักเรียนแต่ละกลุ่ม จากนั้นครูให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่า ศาสนาอื่น ๆ ที่นับถือกันในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน เช่น ศาสนาอิสลาม คริสต์ศาสนา มีสิ่งเคารพบูชาสูงสุดหรือไม่ ถ้ามีคืออะไร สรุป และบันทึกผล

11. ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรม ครูสังเกตพฤติกรรมการทำงานและการนำเสนอผลการอภิปรายของนักเรียนตามแบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม

12. เมื่อนำเสนอผลการอภิปรายครบทุกกลุ่มแล้ว ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้ที่ได้รับจากการอภิปรายและการวิเคราะห์

ขั้นที่ 3 ฝึกฝนผู้เรียน

13. ครูให้นักเรียนทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับสังฆคุณ 9 ในแบบฝึกทักษะ รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ม. 3 ของบริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด แล้วช่วยกันเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง

14. ครูให้นักเรียนค้นหาคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่เกี่ยวกับสังฆคุณ: virtues or attributes (คุณค่า) The community of noble disciples (คุณของพระสงฆ์) conduct (การปฏิบัติ) แล้วนำมาฝึกฟัง พูด อ่าน และเขียน

ขั้นที่ 4 นำไปใช้

15. ครูแนะนำให้นักเรียนนำความรู้เรื่อง สังฆคุณ 9 ไปเป็นแบบอย่างในประพฤติกปฏิบัติตนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน

ขั้นที่ 5 สรุป

16. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้เรื่อง สังฆคุณ 9 โดยให้นักเรียนสรุปลงในแบบบันทึกความรู้ ซึ่งอาจสรุปเป็นแบบความเรียง ผังมโนทัศน์ หรือแผนที่ความคิด พร้อมตกแต่งแผนที่ความคิดให้สวยงาม

8. กิจกรรมเสนอแนะ

1. ครูแนะนำให้นักเรียนสวดมนต์ไหว้พระและกล่าวบูชาพระรัตนตรัยก่อนนอนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อรำลึกถึงพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ อันจะทำให้เกิดความศรัทธาในพระรัตนตรัย

2. ครูให้นักเรียนเขียนเรียงความสั้น ๆ เรื่อง “พระสงฆ์กับการดำรงตนอย่างสงบ”

9. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. แบบทดสอบก่อนเรียน
2. ใบความรู้ เรื่อง สังฆคณ 9
3. แบบบันทึกผลการอภิปราย
4. แบบบันทึกความรู้
5. แบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม
6. หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ม. 3 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
7. แบบฝึกทักษะ รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ม. 3 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

10. บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

1. ความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ _____ แนวทางการพัฒนา _____
2. ปัญหา/อุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ _____ แนวทางแก้ไข _____
3. สิ่งที่ไม่ได้ปฏิบัติตามแผน _____ เหตุผล _____
4. การปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ _____ _____
ลงชื่อ _____ ผู้สอน _____ / _____ / _____

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6

หลักสูตรทางพระพุทธศาสนา

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 พระธรรม

เวลา 5 ชั่วโมง
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

1. สาระสำคัญ

อริยสัจเป็นหลักความจริงอันประเสริฐ เป็นหลักแห่งเหตุและผล มี 4 ประการ ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค อริยสัจจึงเป็นหลักคำสอนที่เป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา หลักสูตรคำสอนทั้งหมดไม่ว่าจะชั้น 5 ไตรลักษณ์ วัฏฏะ 3 ปัญจธรรม 3 อตตะ 3 ปัญญา 3 สัมปรีชธรรม 7 อุบาทถธรรม 7 มรรคมองค์ 8 บุญกิริยาวัตถุ 10 และมงคล 38 ล้วนอธิบายได้หรือสรุปลงในอริยสัจ 4 ได้ การศึกษาหลักสูตรในพระพุทธศาสนาให้มีความรู้ความเข้าใจมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน

2. ตัวชี้วัดชั้นปี

- อธิบายสังฆคุณและข้อธรรมสำคัญในกรอบอริยสัจ 4 หรือหลักสูตรของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด (ส 1.1 ม. 3/6)
- เห็นคุณค่าและวิเคราะห์การปฏิบัติตนตามหลักสูตรในการพัฒนาตนเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการทำงาน และการมีครอบครัว (ส 1.1 ม. 3/7)

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

- อธิบายความหมายและประเภทของหลักสูตรในกรอบอริยสัจ 4 ได้ (K)
- วิเคราะห์คุณค่าของหลักสูตรในกรอบอริยสัจ 4 ได้อย่างมีเหตุผล (A, P)
- นำหลักสูตรไปประยุกต์ใช้หรือประพฤติปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันเพื่อแก้ปัญหา พัฒนาตนเอง ชุมชน และสังคมได้ (A, P)

4. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ด้านความรู้ (K)	ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม (A)	ด้านทักษะ/กระบวนการ (P)
1. ซักถามความรู้เรื่อง อริยสัจ 4 2. ตรวจสอบงาน/กิจกรรม เป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม	<ul style="list-style-type: none"> ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลในด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัย ความใฝ่เรียนรู้ ความมีเหตุผล ฯลฯ 	<ul style="list-style-type: none"> ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มในด้านการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา ฯลฯ

5. สาระการเรียนรู้

• อริยสัจ 4

1. ทุกข์: ธรรมที่ควรรู้ ได้แก่ ไตรลักษณ์
2. สมุทัย: ธรรมที่ควรละ ได้แก่ วัฏฏะ 3 ปัญจธรรม 3
3. นิโรธ: ธรรมที่ควรบรรลุ ได้แก่ อตตะ 3
4. มรรค: ธรรมที่ควรเจริญ ได้แก่ ปัญญา 3 สัมปรีชธรรม 7 อุบาสกธรรม 7 มรรคมืองค์ 8 บุญกิริยาวัตถุ 10

มงคล 38 (การมีศีลปะ การฟังธรรมตามกาล การพบเห็นสมณะ การสนทนาธรรมตามกาล)

6. แนวทางบูรณาการ

ภาษาไทย	➔	ฟัง พูด อ่าน และเขียนเกี่ยวกับอริยสัจ 4
การงานอาชีพฯ	➔	ออกแบบการนำเสนอผลการอภิปรายในรูปแบบต่าง ๆ เช่น แผ่นใส PowerPoint
ศิลปะ	➔	ออกแบบและตกแต่งแผนที่ความคิดเกี่ยวกับผลและวิธีป้องกันแก้ไขอบายมุข 4
ภาษาต่างประเทศ	➔	ฟัง พูด อ่าน และเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับอริยสัจ 4 เช่น The Four Noble Truths /suffering /origin of suffering /extinction of suffering/the path leading to extinction of suffering

7. กระบวนการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 นำเข้าสู่บทเรียน

1. ครูสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้สึกซาบซึ้งในพระรัตนตรัยที่เหมาะสม เช่น นำนักเรียนไปที่ห้องประชุม ห้องจริยธรรม สนามหญ้าใต้ร่มไม้ ที่วัด ก่อนเรียนให้นักเรียนสวดมนต์ไหว้พระนั่งสมาธิ 3-5 นาที และแผ่เมตตา
2. ครูแจ้งตัวชี้วัดขั้นปีและจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ
3. ครูนำหัวข้อข่าวจากหนังสือพิมพ์ วิทยุ หรือโทรทัศน์เกี่ยวกับการกระทำของบุคคลที่มีลักษณะต่อไปนี้นำมาให้ นักเรียนฟัง
  - 1) ความขัดแย้งระหว่างคนไข้กับแพทย์เกี่ยวกับการทำศัลยกรรม
  - 2) คนปล้นหรือลักทรัพย์ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุม
  - 3) คนทะเลาะวิวาททำร้ายกันเพราะมีความเห็นไม่ตรงกัน
  - 4) คนที่ได้รับรางวัลผู้ประสบความสำเร็จในการทำงานและการดำเนินชีวิต
4. ครูตั้งประเด็นคำถามให้นักเรียนช่วยกันแสดงความคิดเห็น เช่น
  - 1) การกระทำในข้อใดเป็นการทำความดี และการกระทำดังกล่าวก่อให้เกิดผลดีต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคมอย่างไร
  - 2) การกระทำในข้อใดเป็นการทำความชั่ว และการกระทำดังกล่าวก่อให้เกิดผลเสียต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคมอย่างไร
5. ครูกล่าวชมเชยนักเรียนที่ได้ช่วยกันแสดงความคิดเห็น จากนั้นสรุปประเด็นการแสดงความคิดเห็นว่า การกระทำ

ดังกล่าวข้างต้นมีทั้งการกระทำที่ดีและการกระทำที่ชั่ว ถ้าเป็นการกระทำที่ดีจะทำให้ชีวิตมีความสุข ครอบครัว ชุมชน และสังคมเกิดความสงบสุขและเรียบร้อย แต่ถ้าเป็นการกระทำที่ชั่ว ชีวิตจะมีแต่ความทุกข์และความเดือดร้อน ครอบครัว ชุมชน และสังคมไม่สงบ ขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ดังนั้น เราจึงควรเลือกกระทำที่ดีและหลีกเลี่ยงความชั่ว

6. ครูเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษของคำว่า อริยสัจ 4 (The Four Noble Truths) ทุกข์ (suffering) สมุทัย (origin of suffering) นิโรธ (extinction of suffering) และมรรค (the path leading of the extinction of suffering) บนกระดาน อ่านให้นักเรียนฟัง ให้นักเรียนอ่านตามและจดบันทึกไว้

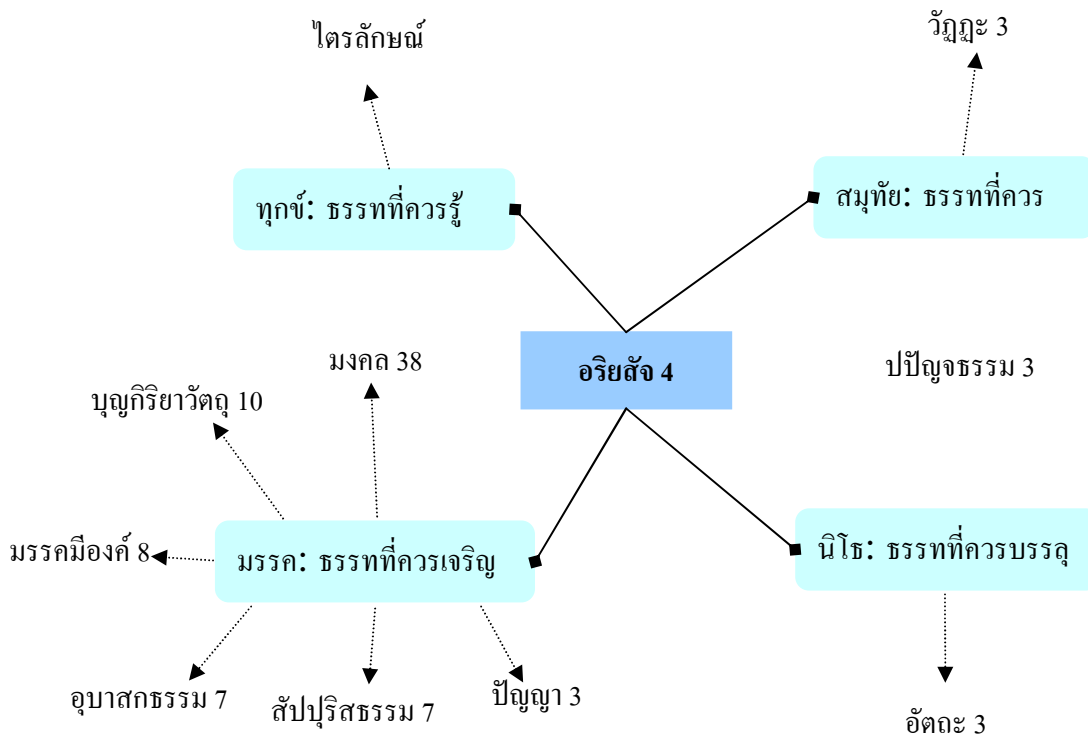
7. ครูให้นักเรียนศึกษาอริยสัจ 4 จากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น หนังสือเรียน เอกสารความรู้ อินเทอร์เน็ต ในหัวข้อต่อไปนี้

- 1) ความหมายและประเภทของอริยสัจ 4
- 2) คุณค่าของอริยสัจ 4
- 3) หลักธรรมที่สรุปลงในอริยสัจ 4

8. ครูให้นักเรียนแต่ละคนบันทึกสรุปสาระสำคัญลงในสมุดบันทึกหรือลงในแบบบันทึกความรู้

ขั้นที่ 2 กิจกรรมการเรียนรู้

9. ครูสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับความหมาย ประเภท และคุณค่าของอริยสัจ 4 รวมทั้งหลักธรรมที่สามารถอธิบายหรือสรุปลงในอริยสัจ 4 โดยให้นักเรียนดูแผนผังแสดงหลักธรรมที่สามารถอธิบายหรือสรุปลงได้ในอริยสัจ 4 ได้

10. ครูให้นักเรียนแบ่งออกเป็น 6 กลุ่ม โดยวิธีนับหมายเลข เลือกเฉพาะเจาะจง หรือจับสลาก แล้วแต่ความเหมาะสม ให้แต่ละกลุ่มเลือกประธาน เลขานุการกลุ่ม และผู้อภิปราย

11. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษา สืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับหลักธรรมต่อไปนี้จากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น หนังสือเรียน เอกสารในห้องสมุด อินเทอร์เน็ต ตามหัวข้อที่กำหนดให้

กลุ่มที่ 1 หลักธรรมที่สรุปลงในหัวข้อทุกข์: ธรรมที่ควรรู้ ได้แก่ ไตรลักษณ์

กลุ่มที่ 2 หลักธรรมที่สรุปลงในหัวข้อสมุทัย: ธรรมที่ควรละ ได้แก่ หลักกรรม วัฏฏะ 3 ปัญจธรรม 3

กลุ่มที่ 3 หลักธรรมที่สรุปลงในหัวข้อนิโรธ: ธรรมที่ควรบรรลุ ได้แก่ อตถะ 3

กลุ่มที่ 4 หลักธรรมที่สรุปลงในหัวข้อมรรค : ธรรมที่ควรเจริญ ได้แก่ ปัญญา 3 สัมปยุตธรรม 7 อุบาสกธรรม 7

กลุ่มที่ 5 หลักธรรมที่สรุปลงในหัวข้อมรรค : ธรรมที่ควรเจริญ ได้แก่ มรรคมิองค์ 8 บุญกิริยาวัตถุ 10

กลุ่มที่ 6 หลักธรรมที่สรุปลงในหัวข้อมรรค : ธรรมที่ควรเจริญ ได้แก่ มงคล 38 ในหัวข้อ การมีสติปะ การฟัง

ธรรมตามกาล การพบเห็นสมณะ และการสนทนาธรรมตามกาล

12. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันสรุปความรู้ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าลงในแบบบันทึกความรู้ของกลุ่ม

13. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำความรู้ที่ได้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน โดยอภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในกรอบของอริยสัจ 4 และวางแผนในการนำไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

14. ครูตั้งประเด็นคำถามเกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในกรอบของอริยสัจ 4 ให้นักเรียนช่วยกันแสดงความคิดเห็นและค้นหาคำตอบ แนวคำถาม เช่น

1) ชั้นที่ 5 กับ ไตรลักษณ์เกี่ยวข้องกันอย่างไร

2) การศึกษาเรื่องไตรลักษณ์มีประโยชน์อย่างไร

3) กิเลส กรรม และวิบากตามหลักพระพุทธศาสนามีความสัมพันธ์กันอย่างไร

4) ทำไมปัญจธรรม 3 จึงเป็นสิ่งที่เราควรกำจัดหรือละ

5) ถ้าคนเราปฏิบัติตามหลักทฤษฎีธรรมมีกตละ 4 จะได้รับผลดีอย่างไร

6) ตามหลักปัญญา 3 เราต้องพัฒนาตนในเรื่องอะไรบ้าง

7) เพราะอะไรสัมปยุตธรรม 7 จึงเป็นหลักธรรมที่สรุปลงในมรรค

8) อุบาสกและอุบาสิกาที่ดีควรมีคุณสมบัติอะไรบ้าง

9) เพราะอะไรมรรคมิองค์ 8 จึงจัดเป็นมัชฌิมาปฏิบัติ

10) วิธีทำบุญหรือความดีในพระพุทธศาสนามีอะไรบ้าง

11) ถ้าเราต้องการความสุข ความเจริญ และความเป็นสิริมงคลในชีวิต เราควรประพฤติปฏิบัติตนอย่างไร

คำถามเกี่ยวข้องกับหลักธรรมที่กลุ่มใดศึกษาให้กลุ่มนั้นอธิบายให้เพื่อนฟัง กลุ่มอื่นช่วยกันซักถามข้อสงสัยเพื่อให้ได้คำตอบที่ถูกต้อง โดยมีครูคอยตรวจสอบความถูกต้องของคำตอบ

15. นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันคิดวิเคราะห์ว่า การศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามีคุณค่าและประโยชน์อย่างไร สรุปผลการคิดวิเคราะห์ บันทึกผล และเตรียมตัวนำเสนอผลการคิดวิเคราะห์ในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น ภาพประกอบ แผ่นใส วิดิทัศน์ PowerPoint

16. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอผลการคิดวิเคราะห์ กลุ่มละ 5 นาที พร้อมเปิดโอกาสให้เพื่อนนักเรียนกลุ่มอื่นซักถามและวิจารณ์ผลงาน โดยมีครูคอยตรวจสอบความถูกต้อง พร้อมเสนอความคิดเห็นเพิ่มเติม

กลุ่มที่ 1 นำเสนอ	กลุ่มที่ 2 วิचारณ์ผลงาน
กลุ่มที่ 2 นำเสนอ	กลุ่มที่ 3 วิचारณ์ผลงาน
กลุ่มที่ 3 นำเสนอ	กลุ่มที่ 4 วิचारณ์ผลงาน
กลุ่มที่ 4 นำเสนอ	กลุ่มที่ 5 วิचारณ์ผลงาน
กลุ่มที่ 5 นำเสนอ	กลุ่มที่ 6 วิचारณ์ผลงาน
กลุ่มที่ 6 นำเสนอ	กลุ่มที่ 1 วิचारณ์ผลงาน

17. ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน ครูคอยเสริมความรู้ ให้คำแนะนำ คำติชม และสังเกตพฤติกรรมการทำงาน และการนำเสนอผลการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนตามแบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม

18. เมื่อนำเสนอผลการคิดวิเคราะห์ครบทุกกลุ่มแล้ว ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้ที่ได้รับจากการคิดวิเคราะห์ จากนั้นครูให้นักเรียนคู่ฝั่งแสดงหลักธรรมที่สามารถอธิบายหรือสรุปลงในอริยสัจ 4 ได้อีกครั้ง และชี้แจงให้นักเรียนทราบว่า อริยสัจ 4 ถือเป็นหัวใจของหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา เป็นความรู้ที่สมบูรณ์ด้วยหลักการ ภาทฤษฎี ภาทปฏิบัติ และการวิเคราะห์ผลของการปฏิบัติ ดังนั้น ไม่ว่าเราจะพิจารณาสาระของหลักธรรมคำสอนในเรื่องใดหรือแง่มุมใด สามารถอธิบายหรือสรุปลงในอริยสัจ 4 ได้ทั้งสิ้น จากนั้นครูให้ความรู้เสริมแก่นักเรียนว่า หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา นอกจากจะเป็นหลักปฏิบัติตนเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมแล้ว ยังเป็นหลักปฏิบัติที่เน้นความพอเพียงที่ประสานกลมกลืนกับวิถีชีวิตของประชาชนในทุกระดับ เป็นการสอนให้ปฏิบัติตนในทางสายกลางหลักหลักมัชฌิมาปฏิปทา คือ สอนให้รู้จักพอประมาณในการใช้สอยทรัพยากรธรรมชาติ และใช้ชีวิตแบบพุ่มเพื่อ พึ่งเพื่อ และสอนเน้นการลด ละ เลิก อบายมุข ด้วยการประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมกุศลธรรมต่าง ๆ

19. ครูให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่า ถ้านักเรียนนำหลักอริยสัจ 4 และหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักอริยสัจ 4 ของพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติจะเป็นผลดีต่อการอยู่ร่วมกันเป็นประชาคมอาเซียนอย่างไร ครูเขียนสรุปเป็นข้อ ๆ บนกระดานดำ และให้นักเรียนบันทึกลงในสมุดบันทึก

ขั้นที่ 3 ฝึกฝนผู้เรียน

20. ครูให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่า นักเรียนจะปฏิบัติตนตามหลักธรรมข้อใดจึงจะสอดคล้องกับคุณลักษณะปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเมื่อปฏิบัติแล้วจะมีผลดีต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคมอย่างไร

21. ครูให้นักเรียนทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับอริยสัจ 4 ได้แก่ ทุกข์: ธรรมที่ควรรู้ สมุทัย: ธรรมที่ควรละ นิโรธ: ธรรมที่ควรบรรลุ และมรรค: ธรรมที่ควรเจริญ ในแบบฝึกทักษะ รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ม.3 ของบริษัท สำนักพิมพ์ วัฒนาพานิช จำกัด แล้วช่วยกันเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง

ขั้นที่ 4 นำไปใช้

22. ครูให้นักเรียนนำหลักธรรมที่ได้ศึกษามาไปประพฤติปฏิบัติและบันทึกผลการปฏิบัติลงในแบบบันทึกผลการปฏิบัติตนตามหลักธรรม และรายงานผลการปฏิบัติต่อครูเป็นระยะ ๆ

ขั้นที่ 5 สรุป

23. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปความรู้เรื่อง อริยสัจ 4 โดยให้นักเรียนสรุปลงในแบบบันทึกความรู้ ซึ่งอาจสรุปเป็นแบบความเรียง ผังมโนทัศน์ หรือแผนที่ความคิด พร้อมตกแต่งให้สวยงาม

8. กิจกรรมเสนอแนะ

1. ครูให้นักเรียนฝึกนำภาพข่าวหรือเหตุการณ์ที่ได้พบเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคลที่เกิดจากการปฏิบัติตามและการไม่ปฏิบัติตามหลักธรรมมาวิเคราะห์โดยอภิปรายร่วมกับเพื่อน ๆ ในชั้นเรียนว่า หากต้องการให้เกิดเหตุการณ์นั้นขึ้นจะต้องทำอะไร และหากไม่ต้องการให้เกิดเหตุการณ์นั้นขึ้นจะต้องทำอะไร
2. นักเรียนควรรหาโอกาสไปสนทนากับพระสงฆ์หรือผู้รู้เกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อความเข้าใจที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

9. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. หัวข้อข่าวจากหนังสือพิมพ์ วิทยุ หรือโทรทัศน์เกี่ยวกับการกระทำของบุคคลที่มีลักษณะต่าง ๆ เช่น คนทะเลาะวิวาทและทำร้ายร่างกายกัน คนปล้นทรัพย์ ลักทรัพย์
2. แผ่นผังแสดงหลักธรรมที่สามารถอธิบายหรือสรุปลงได้ในอริยสัจ 4 ได้
3. แบบบันทึกความรู้
4. แบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม
5. แบบบันทึกผลการปฏิบัติตามหลักธรรม
6. หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ม. 3 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
7. แบบฝึกทักษะ รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ม. 3 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

10. บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

1. ความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ _____ แนวทางการพัฒนา _____
2. ปัญหา/อุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ _____ แนวทางแก้ไข _____
3. สิ่งที่ไม่ได้ปฏิบัติตามแผน _____ เหตุผล _____
4. การปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ _____ _____
ลงชื่อ _____ ผู้สอน _____/_____/_____

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7

พุทธศาสนสุภาษิต

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 พระธรรม

เวลา 1 ชั่วโมง
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

1. สาระสำคัญ

พุทธศาสนสุภาษิตเป็นคำสุภาษิตทางพระพุทธศาสนา เป็นคำสอนที่มีลักษณะเป็นข้อความสั้น ๆ แต่มีความหมายลึกซึ้ง แฝงไปด้วยข้อคิดหรือคติสอนใจให้ปฏิบัติตาม ได้แก่ อดตา หเว ชิตํ เสโย (ชนะตนนั้นแลดีกว่า) ทุมมจารี สุขํ เสติ (ผู้ประพฤติธรรมย่อมอยู่เป็นสุข) ปมาโท มจฺจุ โน ปทํ (ความประมาทเป็นทางแห่งความตาย) สุตฺตฺสํ ลกฺเขตฺตํ ปญฺญํ (ผู้ฟังด้วยดีย่อมได้ปัญญา) การศึกษาพุทธศาสนสุภาษิตทำให้ได้ข้อคิดหรือคติสอนใจที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดผลดีต่อการดำเนินชีวิตได้

2. ตัวชี้วัดชั้นปี

- อธิบายสังคมคุณและข้อธรรมสำคัญในกรอบอริยสัจ 4 หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด (ส 1.1 ม. 3/6)

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

- อธิบายความหมายและจุดมุ่งหมายของพุทธศาสนสุภาษิตตามที่กำหนดได้ (K)
- วิเคราะห์ข้อคิดหรือคติสอนใจจากพุทธศาสนสุภาษิตได้อย่างมีเหตุผล (A, P)
- นำข้อคิดหรือคติสอนใจจากพุทธศาสนสุภาษิตไปประพฤติปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันได้ (A, P)

4. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ด้านความรู้ (K)	ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม (A)	ด้านทักษะ/กระบวนการ (P)
1. ซักถามความรู้เรื่อง พุทธศาสนสุภาษิต	• ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลในด้านความซื่อสัตย์สุจริต	• ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มในด้านการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา ฯลฯ
2. ตรวจสอบงาน/กิจกรรม เป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม	• ความมีวินัย ความใฝ่เรียนรู้ • ความมีเหตุผล ฯลฯ	

5. สาระการเรียนรู้

- พุทธศาสนสุภาษิต
  - อดตา หเว ชิตํ เสโย (ชนะตนนั้นแลดีกว่า)

2. ชมมจารี สุขี เสติ (ผู้ประพาศธรรมย่อมอยู่เป็นสุข)
3. ปมาโท มจฺจุโน ปทํ (ความประมาทเป็นทางแห่งความตาย)
4. สุตฺตฺสํ ลกฺเขตฺตํ ปญฺญํ (ผู้ฟังด้วยคิยอมได้ปัญญา)

6. แนวทางบูรณาการ

ภาษาไทย	➔	ฟัง พูด อ่าน และเขียนเกี่ยวกับพุทธศาสนสุภาษิต
ศิลปะ	➔	จัดป้ายนิเทศเผยแพร่เรื่องความหรือคำขวัญเกี่ยวกับพุทธศาสนสุภาษิต
ภาษาต่างประเทศ	➔	ค้นหาคำศัพท์ภาษาอังกฤษคำว่า พุทธศาสนสุภาษิต

7. กระบวนการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 นำเข้าสู่บทเรียน

1. ครูสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้สึกซาบซึ้งในพระรัตนตรัยที่เหมาะสม เช่น นำนักเรียนไปศึกษาที่ห้องประชุม ห้องจริยธรรม สนามหญ้าใต้ร่มไม้ ที่วัด ก่อนเรียนให้นักเรียนไหว้พระ สวดมนต์นั่งสมาธิ 3-5 นาที และแผ่เมตตา
2. ครูแจ้งตัวชี้วัดชั้นปีและจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ
3. ครูให้นักเรียนดูภาพสัญลักษณ์ของโรงเรียนหรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีการระบุพุทธศาสนสุภาษิตไว้ด้วย ซึ่งบางที่ระบุเป็นภาษาไทย บางที่ระบุเป็นภาษาบาลี แต่บางที่ระบุไว้ทั้งภาษาไทยและภาษาบาลี เช่น สุวิชาโน ภวํ โหติ (ผู้มีความรู้ดีเป็นผู้เจริญ) ปญฺญา โลกฺสุมิ ปชฺโชโต (ปัญญาคือแสงสว่างในโลก) ปญฺญา นตฺถิ อมฺยาโต (ปัญญาไม่มีแก่ผู้ไม่พิจารณา)
4. ครูให้นักเรียนช่วยกันยกตัวอย่างพุทธศาสนสุภาษิตอื่น ๆ ที่นักเรียนได้พบเห็นตามสถานที่ต่าง ๆ จากนั้นชี้แจงให้นักเรียนทราบว่า ปัจจุบันมีสถานศึกษาและหน่วยงานหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนได้นำพุทธศาสนสุภาษิตไปเป็นปรัชญาโดยระบุไว้ในสัญลักษณ์ของสถาบันหรือหน่วยงานนั้น ๆ
5. ครูให้นักเรียนช่วยกันค้นหาคำศัพท์ภาษาอังกฤษของคำว่า พุทธศาสนสุภาษิต จากนั้นสรุปความหมาย แหล่งที่มา และคุณค่าของพุทธศาสนสุภาษิตเพื่อเชื่อมโยงไปสู่เนื้อหาที่จะเรียน

ขั้นที่ 2 กิจกรรมการเรียนรู้

6. ครูเล่าข่าวเกี่ยวกับอุบัติเหตุจากรถยนต์ซึ่งเกิดจากความประมาทหรือขาดสติที่ทำให้คนขับและคนโดยสารที่นั่งมาด้วยเสียชีวิต รวมทั้งทำให้ทรัพย์สินของผู้อื่นเสียหายให้นักเรียนฟัง (ขั้นรูป/ขั้นกำหนดและเสนอสิ่งเร้า)
7. ครูเล่าข่าวอย่างรายละเอียด พร้อมให้ดูภาพประกอบ (ขั้นเวทนา/ขั้นรับรู้) จากนั้นซักถามนักเรียนในประเด็นต่อไปนี้ เช่น
  - 1) นักเรียนฟังข่าวนี้แล้วรู้สึกอย่างไร
  - 2) เหตุการณ์ในแต่ละข่าวเกิดขึ้นที่ไหน เมื่อไร และผลเป็นอย่างไร
  - 3) มีใครได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ในข่าวนี้บ้าง
8. ครูใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ถึงเหตุผลของเหตุการณ์ในข่าว (ขั้นสัญญา/ขั้นวิเคราะห์และสังเคราะห์การรับรู้) โดยถามนักเรียนต่อเนื่องจากขั้นเวทนาว่า

1) อะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดเหตุการณ์เช่นนี้ขึ้น (อาจได้คำตอบว่า เพราะประมาท ขาดสติ)

2) ถ้าไม่ต้องการให้เกิดเหตุการณ์เหมือนข่าว ควรทำเช่นไร (อาจได้คำตอบว่า ต้องมีสติ ไม่ประมาท หลีกเลียจจากการดื่มสุราและของมีเมาต่าง ๆ)

9. ครูใช้คำถามช่วยๆ เพื่อให้ นักเรียน วิเคราะห์ (ขั้นสังขาร/ขั้นตัดสินความดีงาม) โดยถามต่อไปว่า

1) เหตุการณ์ในข่าวเกิดผลเสียแก่ใครบ้าง เพราะอะไร

2) การกระทำของบุคคลในข่าวควรตำหนิหรือควรยกย่อง เพราะอะไร

10. ครูใช้คำถามเพื่อโน้มน้าเอาความถูกต้อง ความดีงาม ความรู้สึกที่ดี หรือคุณธรรมเข้ามาไว้ในจิตใจของนักเรียน (ขั้นวิญญาณ/ขั้นก่อเกิดอุปนิสัย) โดยใช้คำถามที่คำนึงถึงความรู้สึกและจิตใจของตนเองเป็นที่ตั้ง เช่น ถ้าเป็นนักเรียนจะทำเช่นนั้นหรือไม่ เพราะอะไร

11. ครูให้นักเรียนช่วยกันตอบ (ถ้านักเรียนตอบว่า จะไม่ทำเช่นนั้นเด็ดขาด แปลว่าความรู้สึกในใจของนักเรียนเกิดการยอมรับในคุณค่าของความไม่ประมาทและมองเห็นโทษของความประมาท) เมื่อได้คำตอบจากนักเรียนแล้ว ครูสรุปสาระสำคัญโดยเชื่อมโยงกับพุทธศาสนสุภาษิตบทที่ว่า ปมาโท มจฺจุโน ปทํ (ความประมาทเป็นทางแห่งความตาย)

12. ครูให้นักเรียนศึกษาและบันทึกสาระสำคัญของพุทธศาสนสุภาษิต 4 บทลงในแบบบันทึกความรู้ ได้แก่

1) อตุตา หเว ชิตํ เสยโย (ชนะตนนั้นแลดีกว่า)

2) ชมฺมจารี สุขํ เสติ (ผู้ประพฤติธรรมย่อมอยู่เป็นสุข)

3) ปมาโท มจฺจุโน ปทํ (ความประมาทเป็นทางแห่งความตาย)

4) สุตฺตฺสํ ลกฺเต ปญฺญํ (ผู้ฟังด้วยดีย่อมได้ปัญญา)

13. ครูให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่า พุทธศาสนสุภาษิตทั้ง 4 บทนี้ มีพุทธศาสนสุภาษิตบทใดบ้างที่สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงบนพื้นฐานของเงื่อนไขคุณธรรม และสอดคล้องอย่างไร สรุปและบันทึกผล

14. ครูให้นักเรียนเลือกพุทธศาสนสุภาษิตดังกล่าว 1 บท เขียนเรียงความหรือคำขวัญ เพื่อกระตุ้นหรือรณรงค์ให้ชาวพุทธเห็นคุณค่าของข้อคิดหรือคติเตือนใจที่ได้จากพุทธศาสนสุภาษิตบทนั้น

15. ครูและนักเรียนร่วมกันคัดเลือกเรียงความหรือคำขวัญ 5 อันดับจัดป้ายนิเทศหรือเผยแพร่ต่อไปตามเว็บไซต์ต่าง ๆ

16. ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน ครูสังเกตพฤติกรรมการทำงานของนักเรียนตามแบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคล

ขั้นที่ 3 ฝึกฝนผู้เรียน

17. ครูให้นักเรียนสืบค้นพุทธศาสนสุภาษิตที่เกี่ยวกับการปฏิบัติตน ซึ่งสามารถนำมาปฏิบัติเพื่อการอยู่ร่วมกันเป็นประชาคมอาเซียนได้ จากนั้นคัดเลือกพุทธศาสนสุภาษิตที่ตนชื่นชอบ 1 พุทธศาสนสุภาษิตไปปฏิบัติ แล้วบันทึกผลดีที่เกิดจากการปฏิบัติ แล้วนำมาเล่าสู่กันฟังในชั้นเรียน

18. ครูให้นักเรียนทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับพุทธศาสนสุภาษิตในแบบฝึกทักษะ รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ม.3 ของบริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด แล้วช่วยกันเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง

ขั้นที่ 4 นำไปใช้

19. ครูแนะนำให้นักเรียนนำข้อคิดหรือคติสอนใจจากพุทธศาสนสุภาษิตไปประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน

ขั้นที่ 5 สรุป

20. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้เรื่อง พุทธศาสนสุภาษิต โดยให้นักเรียนสรุปลงในแบบบันทึกความรู้ ซึ่งอาจสรุปเป็นแบบความเรียง ผังมโนทัศน์ หรือแผนที่ความคิด พร้อมตกแต่งให้สวยงาม

8. กิจกรรมเสนอแนะ

ครูให้นักเรียนศึกษาและสืบค้นพุทธศาสนสุภาษิตที่เกี่ยวกับการฝึกจิต สติปัญญา และการประพฤติปฏิบัติธรรม จากหนังสือพุทธศาสนสุภาษิต แล้วสรุปว่าพุทธศาสนสุภาษิตนั้นสอนให้ปฏิบัติตนอย่างไร และนักเรียนสามารถนำไปปฏิบัติได้หรือไม่ เพราะอะไร

9. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. ภาพสัญลักษณ์ของโรงเรียนหรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีการระบุพุทธศาสนสุภาษิต
2. ข่าวเกี่ยวกับอุบัติเหตุจากรถยนต์ซึ่งเกิดจากความประมาทหรือขาดสติที่ทำให้คนขับและคนโดยสารที่นั่งมาด้วยเสียชีวิต รวมทั้งทำให้ทรัพย์สินของผู้อื่นเสียหาย
3. แบบบันทึกความรู้
4. แบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคล
5. หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ม. 3 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
6. แบบฝึกทักษะ รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ม.3 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

10. บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

1. ความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ _____
แนวทางการพัฒนา _____
  2. ปัญหา/อุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ _____
แนวทางแก้ไข _____
  3. สิ่งที่ไม่ได้ปฏิบัติตามแผน _____
เหตุผล _____
  4. การปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ _____
_____
- ลงชื่อ _____ ผู้สอน
_____/_____/_____

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8

พระไตรปิฎก

สาระที่ 1 ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 พระธรรม

เวลา 1 ชั่วโมง
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

1. สาระสำคัญ

พระไตรปิฎกเป็นคัมภีร์ที่สำคัญของพระพุทธศาสนา มีเรื่องน่ารู้มากมายที่เราควรศึกษา ดังเช่นเรื่อง พุทธปนิธาน 4 การศึกษาเรื่องน่ารู้จากพระไตรปิฎกทำให้มีความรู้ความเข้าใจ และได้ข้อคิดที่สามารถนำไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้

2. ตัวชี้วัดชั้นปี

- อธิบายสังฆคุณและข้อธรรมสำคัญในกรอบอริยสัจ 4 หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด (ส 1.1 ม. 3/6)

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

- อธิบายความหมาย ความสำคัญของพระไตรปิฎก และเรื่องน่ารู้จากพระไตรปิฎกได้ถูกต้อง (K)
- เห็นคุณค่าและความสำคัญของเรื่องน่ารู้จากพระไตรปิฎก (A)
- นำข้อคิดที่ได้จากเรื่องน่ารู้จากพระไตรปิฎกไปประพฤติปฏิบัติได้อย่างถูกต้องเหมาะสม (P)

4. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ด้านความรู้ (K)	ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม (A)	ด้านทักษะ/กระบวนการ (P)
<ol style="list-style-type: none"> ซักถามความรู้เรื่อง พระไตรปิฎก ตรวจสอบผลงาน/กิจกรรม เป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม 	<ul style="list-style-type: none"> ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลในด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัย ความใฝ่เรียนรู้ ความมีเหตุผล ฯลฯ 	<ul style="list-style-type: none"> ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มในด้านการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา ฯลฯ

5. สาระการเรียนรู้

- พระไตรปิฎก
  - เรื่องน่ารู้จากพระไตรปิฎก

6. แนวทางบูรณาการ

ภาษาไทย	➔	ฟัง พูด อ่าน และเขียนเกี่ยวกับพระไตรปิฎก
คณิตศาสตร์	➔	จัดกลุ่มและจำนวนเล่มของพระไตรปิฎก
การงานอาชีพฯ	➔	ออกแบบการนำเสนอผลการอภิปรายในรูปแบบต่าง ๆ เช่น แผ่นใส PowerPoint
ศิลปะ	➔	ตกแต่งรูปแบบการนำเสนอผลการอภิปรายในรูปแบบต่าง ๆ เช่น แผ่นใส PowerPoint
ภาษาต่างประเทศ	➔	ฟัง พูด อ่าน และเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับพระไตรปิฎก

7. กระบวนการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 นำเข้าสู่บทเรียน

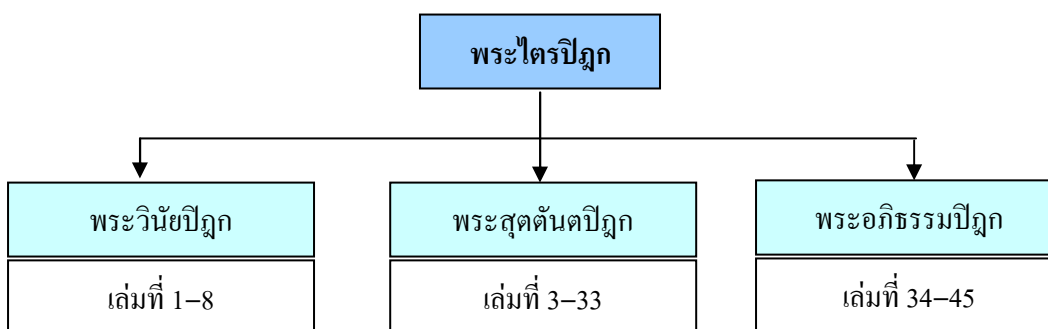
1. ครูสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้สึกผ่อนคลายในพระรัตนตรัยที่เหมาะสม เช่น นำนักเรียนไปศึกษาที่ห้องประชุม ห้องจริยธรรม สนามหญ้าใต้ร่มไม้ ที่วัด ก่อนเรียนให้นักเรียนไหว้พระ สวดมนต์นั่งสมาธิ 3-5 นาที และแผ่เมตตา

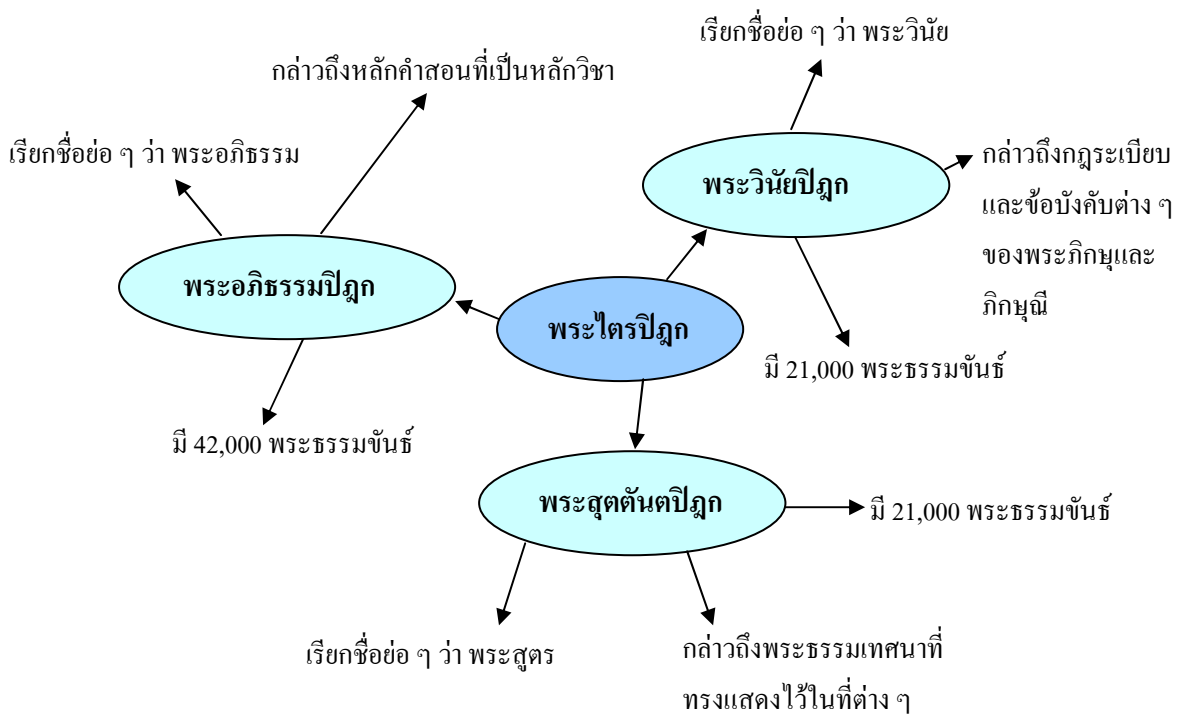
2. ครูแจ้งตัวชี้วัดชั้นปีและจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ

3. ครูนำภาพพระไตรปิฎกในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ภาพหนังสือพระไตรปิฎก ภาพ CD ที่บันทึกข้อมูลพระไตรปิฎก ภาพตู้พระไตรปิฎก มาให้นักเรียนดู แล้วสนทนาถึงพระไตรปิฎกรูปแบบต่าง ๆ จากนั้นซักถามนักเรียนเพื่อทบทวนความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับพระไตรปิฎกในประเด็นต่าง ๆ เช่น

- 1) คัมภีร์ที่รวบรวมหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาทั้งหมดไว้เรียกว่าอะไร
- 2) พระไตรปิฎกสำคัญอย่างไร
- 3) พระไตรปิฎกที่พิมพ์เป็นเล่มมีจำนวนกี่เล่ม
- 4) พระไตรปิฎกแบ่งออกเป็นกี่หมวดหมู่ มีอะไรบ้าง แต่ละหมวดหมู่มีเนื้อหาสาระแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร
- 5) ทำไมเราจึงต้องเรียนเรื่องพระไตรปิฎก

4. ครูกล่าวชมเชยนักเรียนที่ช่วยกันตอบคำถาม จากนั้นสรุปความรู้เกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญ และหมวดหมู่ของพระไตรปิฎก โดยให้นักเรียนดูแผนภูมิแสดงจำนวนเล่มของพระไตรปิฎกและผังมโนทัศน์โครงสร้างของพระไตรปิฎก

ขั้นที่ 2 กิจกรรมการเรียนรู้

5. ครูอธิบายให้นักเรียนฟังว่า แม้พระไตรปิฎกจะแบ่งเป็น 3 ปิฎกหรือ 3 หมวดดังกล่าวแล้ว แต่พระวินัยปิฎกส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับพระวินัยของพระภิกษุและภิกษุณี ส่วนพระอภิธรรมปิฎกก็เป็นเรื่องเกี่ยวกับสภาวะธรรมล้วน ๆ ซึ่งเป็นธรรมะชั้นสูง ปิฎกทั้งสองนี้มีการนำมาเผยแพร่บ่อย คงมีแต่พระสุตตันตปิฎกเท่านั้นที่มีการนำมาเผยแพร่อย่างแพร่หลาย เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับพระธรรมเทศนาที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้เป็นบุคลาธิษฐาน คือ ยกบุคคล เหตุการณ์ สถานที่ สัตว์ และสิ่งของเข้ามาเกี่ยวข้องให้เป็นเรื่องราว มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของบุคคลมากที่สุด ทำให้เป็นแหล่งรวมเรื่องน่ารู้ต่าง ๆ ที่น่าสนใจและน่าศึกษา ดังเช่น เรื่องพุทธปนิธาน 4

6. ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 6-8 คน โดยวิธีนับหมายเลข เลือกเฉพาะเจาะจง หรือจับสลาก แล้วแต่ความเหมาะสม ให้แต่ละกลุ่มศึกษาและสืบค้นข้อมูลเรื่องน่ารู้จากพระไตรปิฎกเรื่อง พุทธปนิธาน 4 จากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น เอกสารความรู้ อินเทอร์เน็ต สอบถามผู้รู้ ในหัวข้อต่อไปนี้

- 1) ที่มา
- 2) สาเหตุที่ตรัส
- 3)สาระสำคัญ
- 4) ข้อคิดที่ได้

7. แต่ละกลุ่มอภิปรายและบันทึกผลการอภิปราย พร้อมทั้งเตรียมตัวนำเสนอผลการอภิปรายในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น ภาพประกอบ แผนที่ความคิด แผ่นใส วิดีทัศน์ PowerPoint ในชั่วโมงต่อไป

8. ครูแจ้งวัตถุประสงค์การอภิปราย กฎกติกา และเวลาในการอภิปราย จากนั้นให้แต่ละกลุ่มดำเนินการอภิปรายตามหัวข้อและตามเวลาที่กำหนด (กลุ่มละ 5 นาที) โดยครูคอยเป็นผู้ดูแลและให้คำแนะนำในการอภิปรายให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย

9. เมื่อแต่ละกลุ่มอภิปรายจบ เปิดโอกาสให้เพื่อนนักเรียนกลุ่มอื่นซักถามและวิจารณ์ผลงาน จากนั้นให้ความรู้

เพิ่มเติมเกี่ยวกับคัมภีร์และความสำคัญของคัมภีร์ของศาสนาอื่น ๆ ที่นับถือกันในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน เช่น ศาสนาอิสลาม คริสต์ศาสนา แล้วให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่า คัมภีร์ของศาสนานั้น ๆ มีความสำคัญต่อการนับถือศาสนาของประเทศสมาชิกอาเซียนอย่างไร สรุป และบันทึกผล

10. ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน ครูคอยให้คำแนะนำ คำติชม และสังเกตพฤติกรรมการทำงานและการนำเสนอผลงานของนักเรียนตามแบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม

11. เมื่อนำเสนอผลงานครบทุกกลุ่มแล้ว ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้ที่ได้รับจากการอภิปรายเกี่ยวกับเรื่องนารูจากพระไตรปิฎกเรื่อง พุทธปนิธาน 4

ขั้นที่ 3 ฝึกฝนผู้เรียน

12. ครูให้นักเรียนค้นหาคำศัพท์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับพระไตรปิฎกมาฝึกพูด ฟัง อ่าน และเขียน

13. ครูให้นักเรียนทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับพระไตรปิฎกและเรื่องนารูจากพระไตรปิฎก ในแบบฝึกทักษะ รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ม. 3 ของบริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด แล้วช่วยกันเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง

ขั้นที่ 4 นำไปใช้

14. ครูแนะนำให้แก่นักเรียนนำความรู้และข้อคิดที่ได้จากเรื่องนารูจากพระไตรปิฎกไปประพฤติปฏิบัติและเผยแพร่ให้บุคคลอื่น ๆ เช่น บุคคลในครอบครัว เพื่อนบ้าน ได้รู้และเข้าใจ พร้อมทั้งนำไปประพฤติปฏิบัติ

ขั้นที่ 5 สรุป

15. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้เกี่ยวกับเรื่องนารูจากพระไตรปิฎก โดยให้นักเรียนสรุปลงในแบบบันทึกความรู้ ซึ่งอาจสรุปเป็นแบบความเรียง ผังมโนทัศน์ หรือแผนที่ความคิด พร้อมตกแต่งให้สวยงาม

8. กิจกรรมเสนอแนะ

1. ครูน่านักเรียนไปวัดในโอกาสต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้พระไตรปิฎกกับพระสงฆ์ในสถานการณ์จริง
2. ครูให้นักเรียนเขียนเรียงความสั้น ๆ เรื่อง หน้าที่ของชาวพุทธตามหลักพุทธปนิธาน 4

9. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. ภาพพระไตรปิฎกในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ภาพหนังสือพระไตรปิฎก ภาพ CD ที่บันทึกข้อมูลพระไตรปิฎก ภาพตู้พระไตรปิฎก
2. แผนภูมิแสดงจำนวนเล่มของพระไตรปิฎก
3. ผังมโนทัศน์โครงสร้างของพระไตรปิฎก
4. สลากประเด็นการศึกษา สืบค้นข้อมูล และการอภิปราย
5. แบบบันทึกความรู้
6. แบบบันทึกผลการอภิปราย
7. แบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม
8. หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ม. 3 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
9. แบบฝึกทักษะ รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ม. 3 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

10. บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

1. ความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ _____ แนวทางการพัฒนา _____
2. ปัญหา/อุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ _____ แนวทางแก้ไข _____
3. สิ่งที่ไม่ได้ปฏิบัติตามแผน _____ เหตุผล _____
4. การปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ _____ _____
ลงชื่อ _____ ผู้สอน _____ / _____ / _____

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9

การปฏิบัติตนตามหลักธรรมในการพัฒนาตน เพื่อเตรียมความพร้อมในการทำงานและการมีครอบครัว

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 พระธรรม

เวลา 1 ชั่วโมง
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

1. สาระสำคัญ

การพัฒนาตนเพื่อเตรียมความพร้อมในการทำงานและการมีครอบครัว เราควรนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสม ซึ่ง ได้แก่ อิทธิบาท 4 จักร 4 พละ 5 กุศลจริยวัตร 4 ฌราวาสธรรม 4 และ โภคาภิยะ 5

2. ตัวชี้วัดชั้นปี

- เห็นคุณค่าและวิเคราะห์การปฏิบัติตนตามหลักธรรมในการพัฒนาตนเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการทำงาน และการมีครอบครัว (ส 1.1 ม. 3/7)

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

- อธิบายความหมายและประเภทของหลักธรรมที่เหมาะสมสำหรับนำไปประพฤติปฏิบัติเพื่อเตรียมความพร้อมในการทำงานและการมีครอบครัวได้ (K)
- วิเคราะห์คุณค่าของหลักธรรมที่เหมาะสมสำหรับนำไปประพฤติปฏิบัติเพื่อเตรียมความพร้อมในการทำงานและการมีครอบครัวได้อย่างมีเหตุผล (A, P)
- นำหลักธรรมไปประพฤติปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันเพื่อเตรียมความพร้อมในการทำงานและการมีครอบครัว (A, P)

4. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ด้านความรู้ (K)	ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม (A)	ด้านทักษะ/กระบวนการ (P)
<ol style="list-style-type: none"> ทดสอบหลังเรียน ซักถามความรู้เรื่อง หลักธรรมในการพัฒนาตนเองเพื่อเตรียมความพร้อมในการทำงาน และการมีครอบครัว ตรวจผลงาน/กิจกรรมเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม 	<ul style="list-style-type: none"> ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลในด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัย ความใฝ่เรียนรู้ ความมีเหตุผล ฯลฯ 	<ul style="list-style-type: none"> ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มในด้านการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา ฯลฯ

5. สาระการเรียนรู้

- การปฏิบัติตนตามหลักธรรมในการพัฒนาตนเพื่อเตรียมความพร้อมในการทำงานและการมีครอบครัว

6. แนวทางบูรณาการ

ภาษาไทย	➡	ฟัง พูด อ่าน และเขียนเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามหลักธรรมในการพัฒนาตนเพื่อเตรียมความพร้อมในการทำงานและการมีครอบครัว
การงานอาชีพฯ	➡	ออกแบบการนำเสนอผลการอภิปรายในรูปแบบต่าง ๆ เช่น แผ่นใส PowerPoint

7. กระบวนการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 นำเข้าสู่บทเรียน

1. ครูสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเกิดความศรัทธาเลื่อมใสในพระรัตนตรัยที่เหมาะสม เช่น นำนักเรียนไปเรียนที่ห้องประชุม ห้องจริยธรรม สนามหญ้าใต้ร่มไม้ ที่วัด ก่อนเรียนให้นักเรียนสวดมนต์ไหว้พระนั่งสมาธิ 3-5 นาที และแผ่เมตตา

2. ครูแจ้งตัวชี้วัดชั้นปีและจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ

3. ครูเล่ากรณีตัวอย่างเกี่ยวกับบุคคลที่ประสบความสำเร็จในการทำงานและบุคคลที่มีครอบครัวที่อบอุ่นจนได้รับการยกย่องจากสังคมให้เป็นบุคคลดีเด่นแห่งปีและครอบครัวดีเด่นให้นักเรียนฟัง จากนั้นครูตั้งประเด็นคำถามให้นักเรียนช่วยกันแสดงความคิดเห็น เช่น

- 1) นักเรียนฟังกรณีตัวอย่างนี้แล้วรู้สึกอย่างไร
- 2) บุคคลหรือครอบครัวนี้ควรเอาแบบอย่างหรือไม่ เพราะอะไร
- 3) นักเรียนคิดว่าบุคคลนี้ประสบความสำเร็จในการทำงานได้เพราะอะไร
- 4) นักเรียนคิดว่าครอบครัวจะอบอุ่นและอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขเพราะอะไร

4. ครูกล่าวชมเชยนักเรียนที่ได้ช่วยกันแสดงความคิดเห็น จากนั้นสรุปประเด็นการแสดงความคิดเห็น แล้วเชื่อมโยงไปสู่เนื้อหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามหลักธรรมในการพัฒนาตนเองเพื่อเตรียมความพร้อมในการทำงานและการมีครอบครัว

ขั้นที่ 2 กิจกรรมการเรียนรู้

5. ครูสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามหลักธรรมในการพัฒนาตนเองเพื่อเตรียมความพร้อมในการทำงานและการมีครอบครัวว่า หลักธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนานั้นมีมากมายหลายข้อ พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) ได้จัดแบ่งหลักธรรมไว้หลายประเภท เช่น ธรรมสำหรับทุกคน ธรรมเพื่อความดีงามแห่งสังคม ธรรมสำหรับคฤหัสถ์หรือผู้ครองเรือน ธรรมสำหรับอุบาสกหรือผู้ใกล้ชิดศาสนา ธรรมสำหรับพระภิกษุสงฆ์ ธรรมที่เกี่ยวกับการศึกษา สภาวธรรมหรือธรรมที่เป็นธรรมชาติ ซึ่งหลักธรรมแต่ละข้อแต่ละประเภทเหล่านี้ล้วนมุ่งประโยชน์เพื่อพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม รวมทั้งพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน เราเป็นชาวพุทธจึงควรนำหลักธรรมเหล่านั้นมาประพฤติปฏิบัติหรือปรับประยุกต์ใช้ให้ถูกต้องเหมาะสมกับวัย ภาวะ และโอกาส เพื่อเตรียมความพร้อมในการทำงานและการมีครอบครัว

6. ครูให้นักเรียนแบ่งออกเป็น 6 กลุ่ม โดยวิธีนับหมายเลข เลือกเฉพาะเจาะจง หรือจับสลาก แล้วแต่ความเหมาะสม

ให้แต่ละกลุ่มเลือกประธาน เลขานุการกลุ่ม และผู้อภิปราย

7. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาและสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับหลักธรรมในการพัฒนาตนเองใน 2 ประเด็น คือ

- 1) หลักธรรมเพื่อเตรียมความพร้อมในการทำงาน
- 2) หลักธรรมเพื่อเตรียมความพร้อมในการมีครอบครัว

8. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันสรุปความรู้ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าลงในแบบบันทึกความรู้ของกลุ่ม พร้อมทั้งยกกรณีตัวอย่างมากลุ่มละ 2 ตัวอย่างตามประเด็นที่ศึกษา

9. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำความรู้ที่ได้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน โดยอภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับหลักธรรมดังกล่าว และวางแผนในการนำไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

10. ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรม ครูคอยเสริมความรู้ ให้คำแนะนำ คำติชม และสังเกตพฤติกรรมการทำงานและการนำเสนอผลการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนตามแบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม

11. เมื่ออภิปรายกันครบทุกกลุ่มแล้ว ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้ที่ได้รับจากการอภิปราย จากนั้นครูให้นักเรียนผู้หนึ่งแสดงหลักธรรมที่สามารถอธิบายหรือสรุปลงได้ในอริยสัจ 4 อีกครั้ง และชี้แจงให้นักเรียนทราบว่า การพัฒนาตนเองเพื่อเตรียมความพร้อมในการทำงานและการมีครอบครัวเราสามารถนำหลักธรรมเหล่านี้ไปประพฤติปฏิบัติได้ โดยเลือกให้เหมาะสมกับวัย ภาวะ และ โอกาส จากนั้นให้ความรู้เพิ่มเติมแก่นักเรียนว่า การปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือในกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกและการอยู่ร่วมกันเป็นประชาคมอาเซียนมีผลดีต่อตนเองและสังคมอย่างไร

12. ครูและนักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่า มีหลักธรรมในพระพุทธศาสนาข้อใดบ้างที่มีในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และถ้านำหลักธรรมข้อนั้นมาประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันจะมีผลดีต่อการเตรียมความพร้อมในการทำงานและการมีครอบครัวหรือไม่ อย่างไร

ขั้นที่ 3 ฝึกฝนผู้เรียน

13. ครูให้นักเรียนทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับหลักธรรมในการพัฒนาตนเองเพื่อเตรียมความพร้อมในการทำงานและการมีครอบครัว และแบบทดสอบประจำหน่วยการเรียนรู้ ในแบบฝึกทักษะ รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ม. 3 ของบริษัท สำนักพิมพ์พัฒนาพานิช จำกัด แล้วช่วยกันเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง

ขั้นที่ 4 นำไปใช้

14. ครูให้นักเรียนนำหลักธรรมที่ได้ศึกษามาไปประพฤติปฏิบัติและบันทึกผลการปฏิบัติลงในแบบบันทึกผลการปฏิบัติตนตามหลักธรรม และรายงานผลการปฏิบัติต่อครูเป็นระยะ ๆ

ขั้นที่ 5 สรุป

15. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปความรู้เรื่อง การปฏิบัติตนตามหลักธรรมในการพัฒนาตนเองเพื่อเตรียมความพร้อมในการทำงานและการมีครอบครัว โดยให้นักเรียนสรุปลงในแบบบันทึกความรู้ ซึ่งอาจสรุปเป็นแบบความเรียง ผังมโนทัศน์ หรือแผนที่ความคิด พร้อมตกแต่งให้สวยงาม

16. ครูให้นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน โดยแจกแบบทดสอบให้นักเรียนทุกคน แล้วให้นักเรียนเขียนเครื่องหมาย ✕ ทับตัวอักษร (ก-ง) หน้าคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว จากนั้นตรวจให้คะแนน พร้อมเฉลยคำตอบของแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน เพื่อประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน

8. กิจกรรมเสนอแนะ

1. ครูให้นักเรียนฝึกนำภาพข่าวหรือเหตุการณ์ที่ได้พบเห็นเกี่ยวกับบุคคลที่ประสบความสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียน การทำงาน และการมีครอบครัวที่อบอุ่น ซึ่งเกิดจากการปฏิบัติตามหลักธรรมมาวิเคราะห์โดยอภิปรายร่วมกับเพื่อน ๆ ในชั้นเรียนว่า หากต้องการให้เกิดเหตุการณ์นั้นขึ้นจะต้องทำอะไร
2. นักเรียนควรรหาโอกาสไปสนทนากับพระสงฆ์หรือผู้รู้เกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อความเข้าใจที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

9. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. แบบทดสอบหลังเรียน
2. กรณีตัวอย่างเกี่ยวกับบุคคลที่ประสบความสำเร็จในการทำงานและบุคคลที่มีครอบครัวที่อบอุ่นจนได้รับการยกย่องจากสังคมให้เป็นบุคคลดีเด่นแห่งปีและครอบครัวดีเด่น
3. แบบบันทึกความรู้
4. แบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม
5. แบบบันทึกผลการปฏิบัติตามหลักธรรม
6. แผนผังแสดงหลักธรรมที่สามารถอธิบายหรือสรุปลงได้ในอริยสัจ 4
7. หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ม. 3 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
8. แบบฝึกทักษะ รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ม. 3 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

10. บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

1. ความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ _____
แนวทางการพัฒนา _____
  2. ปัญหา/อุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ _____
แนวทางแก้ไข _____
  3. สิ่งที่ไม่ได้ปฏิบัติตามแผน _____
เหตุผล _____
  4. การปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ _____
_____
- ลงชื่อ _____ ผู้สอน
_____/_____/_____